

Informasjonspakke til møtet i Europautvalget torsdag 18. oktober 2012

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget 18. oktober 2012. Fra regjeringen møter olje- og energiminister Ola Borten Moe og utenriksminister Espen Barth Eide. Dagsorden for møtet ble sendt Europautvalget 11. oktober. Utover oversikten over aktuelle rettsakter for kommende møte i EØS-komiteen, og en kort kommentar til hvert enkelt dagsordenpunkt, mottar Stortinget ingen bakgrunnsinformasjon fra regjeringen knyttet til møtene i Europautvalget. Administrasjonens koordineringsgruppe (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonalt sekretariat) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen, samt til enkelte andre aktuelle saker.

Olje- og energiministeren vil etter planen redegjøre for:

- Den tredje energimarkedspakken
- Gjennomføring av fornybardirektivet
- Energieffektiviseringsdirektiv- og forordninger
- Meddelelse om fornybar energi og mål for klima og energi 2030
- Utbygging av energiinfrastruktur

Utenriksministeren vil etter planen redegjøre for:

- Kypros sitt formannskap
- ESA-sak om kjøpsbetingede konkurranser
- Barnetrygdsaken for EFTA-domstolen
- Åpningsbrev fra ESA om havbruksregelverket
- Norges tilslutning til den innledende driftsfasen av GMES
- Kvoteforhandlingene for makrell
- Toll/Artikkel 19

Om utvalgte rettsakter i EØS-komiteen:

- Forordning 66/2010 om EUs miljømerke

Andre aktuelle saker:

- Stortingsmeldinga *EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU*
- Eurokrisen
- Direktiv om forsvars- og sikkerhetsinnkjøp
- ESAs halvårslige resultattavle – Internal Market Scoreboard
- Hurtigrutesaken
- Innstilling om HMS på sokkelen fra ITRE
- Vurdering av EØS-relevans – regelverket på energiområdet
- Andre energisaker
 - Innsyn i energiavtaler med tredjeland
 - Utvikling av smarte byer
 - Gassledning mellom Europa og Azerbaijan
 - CCS i Tyskland
 - Stresstest av kjernekraftverk
 - Skifergass
 - Biodrivstoff

Olje- og energiministeren vil etter planen redegjøre for:

EUs tredje energimarkedspakke

Krav om at deler av NVEs virksomhet må være politisk uavhengig og konstitusjonelle spørsmål om norsk deltakelse i energibyrået ACER er to tema som har vært diskutert når det gjelder norsk gjennomføring av EUs tredje energimarkedspakke.

Energimarkedspakken ble vedtatt i EU i 2009. Olje- og energidepartementet (OED) arbeider nå med gjennomføringen i Norge, som vil kreve endringer i energiloven og naturgassloven. Ifølge [Energiutredningen](#) gir ikke pakken i seg selv vesentlige endringer i organiseringen av norsk (og nordisk) kraftsektor, men har betydning for handelen mellom Norden og de øvrige markedsområdene i Nord-Europa. Direktivet pålegger blant annet at regulator skal være uavhengig av bransje og politisk myndighet, hvorav det siste er nytt. Regulators rolle som tilsynsmyndighet styrkes. Gjennom pakken opprettes to nye samarbeidsorganer, ACER for regulatorne og ENTSO-E for systemoperatørene.

For Norges del er det Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som på enkelte områder må kunne fatte beslutninger uten politisk deltakelse og ha budsjettmessig uavhengighet. [NVE-sjef Per Sandrud sier i siste nummer av Montel](#) at «uavhengighet og hvor mye styring det skal være av NVE er mye et politisk spørsmål». Omorganisering av NVE skal være ferdig 1. januar 2013. Ifølge [ABC-nyheter](#) ønsker ikke OED å kommentere omorganiseringen og viser til at arbeidet med høringsforslaget er i slutfasen.

«Endringene vil gi politikerne færre muligheter til å påvirke for eksempel utforming av tariff-fer og etablering av utenlandskabler», sier Hallvard Gilje Aarseth i Advokatfirmaet Thommesen til [Teknisk ukeblad](#) nr 29 (2011). Han tror imidlertid at en uavhengig regulator vil gi større forutsigbarhet rundt de overordnede rammebetingelsene for nettselskapene og hvilken avkastning ulike investeringer gir.

«Deltakelse i det nye byrået ACER er en viktig sak for oss», sa [olje- og energiminister Ola Borten Moe i en tale i Brussel](#) i juni i år. ACER åpnet i mars 2011, og det er eventuelt NVE som vil være norsk deltaker. Byrået kan ta bindende beslutninger og en slik myndighetsoverføring reiser spørsmål i forhold til Grunnloven. Justisdepartementets lovavdelings vurdering av myndighetsoverføringen er unntatt offentlighet av OED, og stortingsbiblioteket har fått avslag på spørsmålet om innsyn.

Myndighetsoverføringen til ACER vil eventuelt gjelde kompetanse til å bestemme tekniske reguleringer og vedta dispensasjoner med direkte virkning i Norge. [Europautredningen](#) peker på at Norge inngår i et integrert samarbeid i Norden, og at det kan det føre til problemer dersom NVE ikke kan delta fullt ut i samarbeidet.

I artikkelen [Grunnlova § 93 og læra om «lite inngripende» myndighetsoverføring i lys av nyare konstitusjonell praksis](#) skriver Eirik Holmøyvik ved Universitetet i Bergen:

«I seg sjølv kan dette godt vere ei bagatellmessig myndighetsoverføring. Over tid kan ein likevel ende opp med ei samla myndighetsoverføring til EU og EØS som til saman er langt meir inngripande i Grunnlovas kompetansereglar enn tilfellet var med EØS-avtalen i 1992».

[Meldingen til Stortinget om EØS-avtalen](#) (Meld St. 5 (2012-13)) ser på hvilke utfordringer den økte fremveksten av EU-byråer har for Norge, og konkluderer med:

«Regjeringen legger til grunn at et balansert og velfungerende samarbeid forutsetter en pragmatisk tilnærming fra alle avtalepartene. Man må søke å oppnå praktiske løsninger[...] Regjeringen vil vurdere hvilke konsekvenser fremveksten av EU-byråer og tilsyn har for deltakelse, prosesser og politikkutforming i Norge, og hvilken tilnærming som best kan ivareta norske interesser i arbeidet opp mot disse organene».

[Energimarkedspakken inneholder](#) følgende rettsakter:

- Direktiv om felles regler for det indre marked for naturgass
- Forordning om etablering av et byrå for europeisk samarbeid mellom energiregulatører
- Direktiv om felles regler for det indre marked for elektrisitet (3. elektrisitetsdirektiv)
- Forordning om betingelser for adgang til naturgasstransmisjonsnett
- Forordning om betingelser for adgang til nettverk for grensekryssende elektrisitet

Gjennomføring av fornybardirektivet

[Fornybardirektivet](#) ble vedtatt i EU i desember 2008 og trådte i kraft i EFTA/EØS i desember 2011. EFTA-landene oversendte et forslag til EØS-vedtak til Kommisjonen i juni 2011. Norge har som mål at fornybarandelen skal være 67,5 prosent i 2020. I henhold til EØS-vedtaket oversendte Norge en [nasjonal handlingsplan](#) til ESA i juni 2012. Her presenterer regjeringen alle virkemidler og tiltak. Regjeringen anslår at totalt energiforbruk vil øke fra 19 821 ktøe i 2005 til 21 483 ktøe i 2020. Det innebærer en vekst på over 8 prosent, mens EUs energieffektiviseringsdirektiv setter som mål for EU å redusere energiforbruket med 20 prosent innen 2020. Regjeringen anslår at Norge vil nå målet om en fornybarandel på 67,5 prosent innen 2020. Mens fornybarandelen i elektrisitet var 97,0 prosent i 2005, har regjeringen beregnet en fornybarandel på 113,6 prosent i 2020. For transportsektoren anslår regjeringen at fornybarandelen vil øke fra 1,2 prosent i 2005 til 10 prosent i 2020.

Ifølge [regjeringen](#) er elsertifikatordningen med Sverige det viktigste enkelttiltaket for å nå målet. I tillegg bidrar Enovas virkemidler og innføringen av nye byggstandarder til å nå målet.

Energieffektiviseringsdirektiv- og forordninger

Etter at Europaparlamentet og Europarådet nå har [stemt](#) for energieffektiviseringsdirektivet, forventer Europakommisjonen at [direktivet](#) vil tre i kraft i løpet av 2012. Medlemslandene vil ha 1,5 år på å implementere direktivet i egen lovgivning, men flere tiltak må gjennomføres før det. Allerede innen 30. april 2013 må medlemslandene innrapportere nasjonale mål for energieffektivisering. Disse målene skal ikke være bindende, men EU skal samlet innfri målet om 20 prosent energieffektivisering innen 2020. Ifølge [euractiv.com](#) er viktige krav i direktivet:

- Energiselskapene skal redusere sitt salg av energi til industri og forbrukere med minst 1,5 prosent per år. Det er frivillig om dette kravet også skal gjelde transport.
- Offentlige bygg som er eid og brukt av nasjonale myndigheter skal renoveres med en rate på 3 prosent i året.
- Medlemslandene skal utarbeide handlingsplaner for å gjøre hele byggsektoren mer energieffektiv mot 2050.

I tillegg omfatter direktivet bl.a. krav om energirevisjon og energistyring for store selskap, og kost-nytteanalyser for utbygging av kraftvarmeverk. Forbrukere og mindre selskap skal oppmuntres til å gjennomføre energirevisjon. Medlemslandene skal bidra til at revisjonen er rimeleg og uavhengig.

Forslag til direktiv har vært på [høring i Norge](#) for å hente inn synspunkter i EØS-prosessen. [Dagens Næringsliv](#) omtaler olje- og energiminister Ola Borten Moes uttalelser om energieffektivisering på et møte i Brussel i juni. Et hovedpoeng for ministeren er at Norge bør beholde handlefriheten til å velge de beste tiltakene for å få til energieffektivisering – og ikke slavisk måtte følge mål i et EU-direktiv.

Økodesign

I Europautvalgsmøtet 27. mars 2012 stilte stortingsrepresentant Nikolai Astrup spørsmål om økodesignkrav. Astrup viste blant annet til uro i bransjen fordi Norge ikke ser ut til å få gjennomslag for sitt syn når det gjelder norsk særstilling knyttet til direktivet. Olje- og energiminister [Ola Borten Moe sier i sitt svar til Europautvalget av 22. mai i år](#), at regjeringen erkjenner at enkelte forslag kan få uheldige konsekvenser. Statsråden legger til at det jobbes aktivt opp mot Europakommisjonen for å få gjennomslag for norske synspunkter i forbindelse med utarbeidelse av nye krav, og viser til [brev departementet har sendt DG Energy](#). Norge er ikke alene om å være kritisk til ringvirkningene EUs forslag medfører. Sverige og Finland har pekt på de samme problemene.

Økodesigndirektivet skal sikre miljøvennlig utforming av energiforbrukende produkter. Blant annet skal direktivet bidra til å legge et press på markedsaktørene slik at de produkter som omsettes er de mest energieffektive. Regjeringen [omtaler direktivet på side 46 i sitt arbeidsprogram](#) for EU/EØS saker 2011/2012: «Det er viktig at Norge ikke blir ”dumping”-område for ineffektive produkter. Norge har vært positive til EUs arbeid med energieffektivisering». Regjeringen støtter med andre ord EUs arbeid for energieffektivisering, men har vært kritiske til enkelte forordninger innenfor direktivets rammer, herunder krav spesielt knyttet til [utforming og merking av fyrkjeler og varmtvannsberedere](#).

I [en artikkel i Teknisk Ukeblad](#) i februar i fjor belyste seksjonssjef i NVE, Birger Bergesen problemstillingen ytterligere: «EU har tatt utgangspunkt i at el i Europa for en stor del lages ved hjelp av gass eller kull. Det gjør at el-en kommer dårligere ut enn det vi mener er riktig her i Norge, hvor vi produserer el fra vannkraft». NVE som har ansvaret for den løpende oppfølgingen av økodesignkrav har søkt å synliggjøre utfordringene overfor EU, blant annet i forbindelse med en [intern høringsrunde i Kommisjonen i februar i år](#). Direktoratet [meldte på sine nettsider den 30. august i år](#) at konsultasjonsfasen i forbindelse med innspill til arbeidsdokumentene for økodesign- og energimerkeforordningene i plenum, nå er forbi. Direktoratet publiserte samtidig et referat fra det siste ekspertmøtet om energimerking av kjeler og varmtvannsberedere, som fant sted i Brussel 29. juni. Det foreligger fire forslag til forordninger i dag, hvorav to er økodesignforordninger. NVE sier at: «Status for økodesignforordningene per i dag er at det planlagte møtet i Regulatory Committee den 14. september er utsatt inntil videre.»

Blant større norske samfunnsaktører som på et tidlig tidspunkt engasjerte seg i økodesign var NHO. I et brev til to kommissærer påpeker organisasjonen at enkelte av tiltakene vil diskriminere elektrisitet og favorisere mindre klimavennlige energiformer, videre at [det er mangel på samsvar](#) mellom økodesignkravene og EUs øvrige energi- og klimapolitikk.

Les mer om status for økodesignkrav til varmtvannsberedere og lagringstanker på [Europalov.no](#).

Meddelelse om fornybar energi og mål for klima og energi 2030

[Europakommisjonen](#) mener at medlemslandene så raskt som mulig må fastsette mål for klima og energi i 2030 for å fremme utviklingen av fornybar energi i EU. Dagens mål er 20 prosent fornybarandel i EU innen 2020.

For å nå målet på en kostnadseffektiv måte, mener Kommisjonen at medlemslandene må koordinere bruken av støtteordninger og øke handelen av fornybar energi. Medlemslandene må kunne nå sine mål med å kjøpe fornybar energi fra andre medlemsland eller fra tredjeland utenfor EU. Kommisjonen mener også det er riktig å satse på å øke energiproduksjon og energihandel i Middelhavsregionen. Solenergi fra Nord-Afrika er nevnt som et satsingsområde.

Den økonomiske krisen i EU har gjort investorene tilbakeholdne, og uten nye mål for tiden etter 2020 vil veksten i fornybar energi falle. [Kommisjonen](#) understreker at det er viktig å ha mål utover 2020 slik at investorene har et sikkert rammeverk å forholde seg til.

Energikommisær [Oettinger](#) mener det er viktig å få på plass et nytt politikkregime innen Kommisjonens mandatperiode går ut i 2014. Kommisjonen har identifisert tre mulige alternativer for 2030 mål i tillegg til «business as usual»:

- Mål for utslipp av drivhusgasser, men ingen mål for fornybar energi
- Tre nasjonale mål for drivhusgasser, energieffektivitet og fornybar energi
- EU-mål for drivhusgasser, energieffektivitet og fornybar energi

Flere støtter forslaget om slike mål og mener de må være juridisk bindende. På den andre siden er det også flere medlemsland som er sterkt imot slike juridisk bindende mål for fornybarandel. Britene mener at fokus må holdes på målet om å redusere utslippet av drivhusgasser, og at det ikke må settes et eget mål for fornybarandel.

Sterk vekst i fornybar energi vil ifølge Kommisjonen kunne skape 3 millioner arbeidsplasser fram mot 2030. Kommisjonen mener også at fortsatt satsing på fornybar energi vil gi EU økt global konkurranseevne.

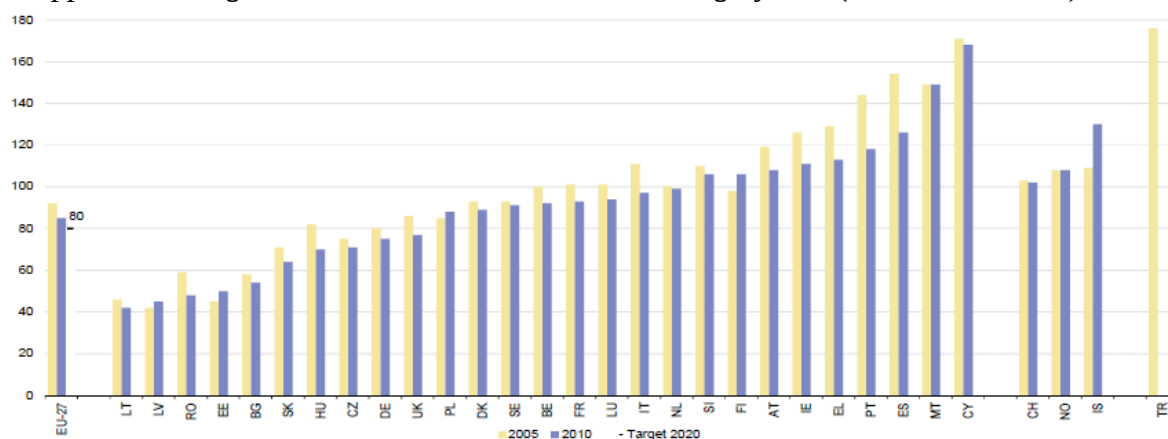
[Eurostat](#) har nylig gitt ut en rapport om oppfølgingen av 2020-strategien. Et av målene er at utslippet av drivhusgasser skal reduseres med 20 prosent fra nivået i 1990. Fra 2005 til 2010 ble utslippet redusert fra 92 til 85 prosent av 1990-nivået. Mye av reduksjonen blir forklart med finanskrisen i 2008-2009, og utslippene steg i 2010. Andelen av fornybar energi skal økes til 20 prosent innen 2020. Fra 2005 til 2010 har andelen økt fra 8,5 til 12,5 prosent. Primær energiforbruk skal reduseres med 20 prosent fra nivået i 2005. Fra 2005 til 2010 er samlet primær energiforbruk i medlemslandene i EU redusert med 5,4 prosent, men også her kan mye av reduksjonen forklares med finanskrisen. Samlet energiforbruk i EU økte fra 2009 til 2010.

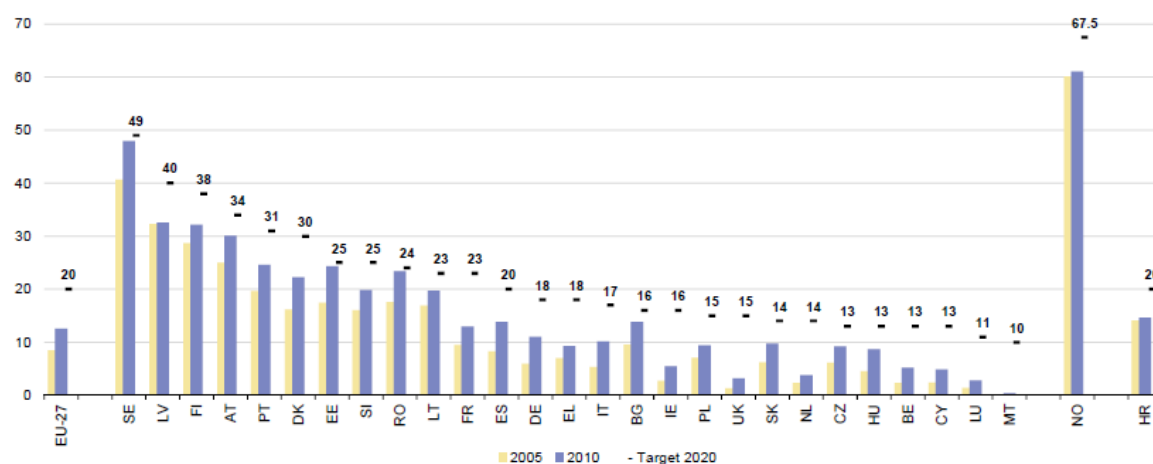
Utviklingen i EUs 2020 indikatorer, samlet for EU 27

	Headline Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Target
Employment	Employment rate (% of population aged 20-64)	68.0	69.0	69.9	70.3	69.0	68.6	68.6	75
R&D	Gross domestic expenditure on R&D (% of GDP)	1.83 ²	1.85 ²	1.85 ²	1.92 ²	2.01 ²	2.00 ²	:	3
Climate change / energy	Greenhouse gas emissions (Index 1990=100)	92	92	91	89	83	85	:	80
	Share of renewable energy in gross final energy consumption (%)	8.5	9.0	9.9	10.5	11.7	12.5	:	20
	Primary energy consumption (1000 tonnes of oil equivalent (kTOE))	1 704 354	1 707 653	1 686 155	1 683 452	1 596 185	1 646 839	:	1 474 000
Education	Early leavers from education and training (% of population aged 18-24)	15.8	15.5	15.1	14.9	14.4	14.1	13.5	< 10
	Tertiary educational attainment (% of population aged 30-34)	28.0	28.9	30.0	31.0	32.2	33.5	34.6	≥ 40
Poverty or social exclusion	People at risk of poverty or social exclusion ⁽¹⁾ (thousand)	123 892 ⁵	122 888 ⁵	119 301	115 186	113 767	115 716	:	20 mio fewer
	People at risk of poverty or social exclusion ⁽¹⁾ (%)	25.6 ⁵	25.2 ⁵	24.4	23.5	23.1	23.4	:	
	People living in households with very low work intensity (%)	10.3 ⁵	10.5 ⁵	9.6	9.0	9.0	10.0	:	
	People at risk of poverty after social transfers (%)	16.4 ⁵	16.5 ⁵	16.5 ⁵	16.4	16.3	16.4	:	
	Severely materially deprived people (%)	10.7 ⁵	9.8 ⁵	9.1	8.4	8.1 ⁵	8.1	:	

Utslipp av drivhusgasser i medlemslandene i EU, EØS og Tyrkia, (index 1990 – 100)

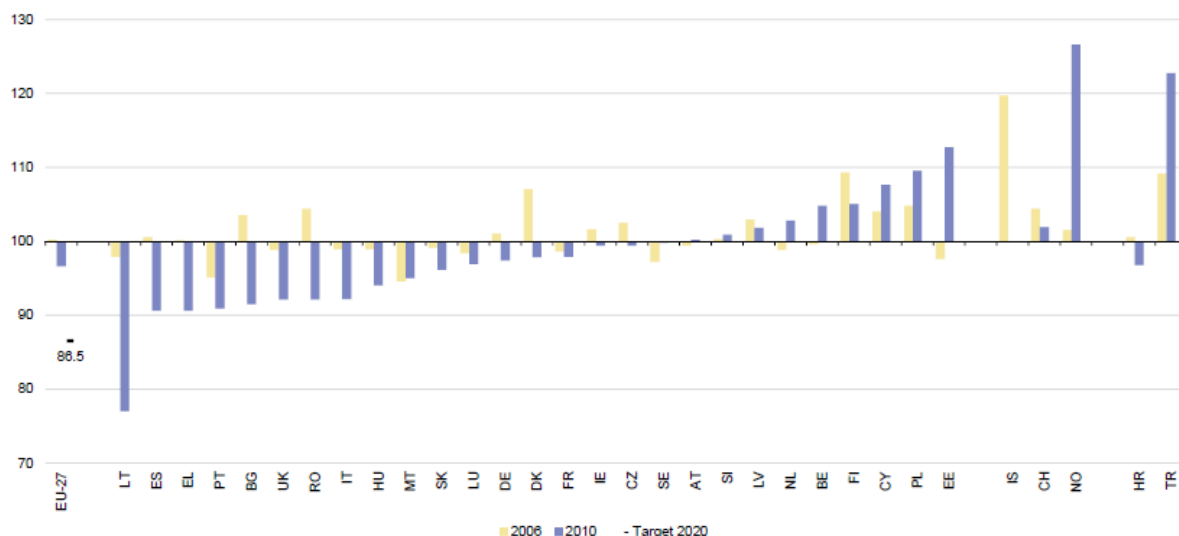

Andel fornybar energi av total energiforbruk i EUs medlemsland, Norge og Kroatia

Primær energiforbruk i medlemsland i EU, EØS, Kroatia og Tyrkia

Kilde: [Eurostat](#)

Utbygging av energiinfrastruktur - energiinfrastrukturforordningen

For å nå 2020-målene må EU bygge ut infrastrukturen for energiproduksjon, - overføring og lagring. [Europakommisjonen](#) la fram forslag til nye retningslinjer for dette i oktober 2011, og foreslo 12 prioriterte korridorer for transport av strøm, gass, olje og CO₂. [Industri, forsknings- og energikomiteen](#) (ITRE) i Europaparlamentet har vedtatt et endringsforslag som skal forhandles med Rådet. ITREs forslag omfatter fortsatt 12 prioriterte korridorer. Nordsjøens off-shore elektrisitet nett (NSOG) er en av korridorene. Med utgangspunkt i disse korridorene skal det velges ut «[prosjekter med felles europeisk betydning](#)» som skal sikre finansiering og raskere byggetillatelse. Erfaringsmessig tar det ofte mer enn 10 år å få planlagt og bygd ut kraftledninger. Kommisjonen har derfor foreslått å etablere «one-stop-shops» for raskere byggesaksbehandling. ITRE støtter forslaget om å sette en tidsgrense innenfor de neste fem år for å gi byggetillatelse til prosjektene.

Prosjektene skal velges ut av regionale ekspertgrupper, og medlemmene i ITRE har vært opp-tatt av å sikre økt innsyn i dette arbeidet. ITRE har også klarere definert hvilke kommersielt ulønnsomme prosjekt som skal gis støtte gjennom *Connecting Europe Facility* som har øremerket €9,1 milliarder til energiprojekt. Disse midlene skal sikre økt integrering av det indre energimarkedet og sikre interoperative strøm- og gassnettverk, øke EUs forsyningssikkerhet og samtidig bidra til bærekraftig utvikling og vern av miljøet.

Kommisjonen har lagt ut [lister](#) over foreslåtte prioriterte strøm-, gass- og oljeprosjekter. Den endelige listen skal vedtas i løpet av 2013, og deretter oppdateres annet hvert år.

Både [Statnetts kabler til Tyskland](#) og [Storbritannia](#), og NorthConnects kabel mellom Norge og Storbritannia er med i Kommisjonens liste. Statnett planlegger en søknad om konsesjon over nyttår og ønsker at kablene skal være på plass i henholdsvis 2018 og 2020. [NorthConnet](#), hvor norske E-CO Energi, Agder Energi og Lyse er inne på eiersiden, har mottatt 690.000 euro i prosjektstøtte fra Europakommisjonen.

Olje- og energidepartementet (OED) har sent et [forslag til endring av energiloven på høring](#) hvor man foreslår at Statnett må eie eller kontrollere alle utenlandskabler. Forslaget kommer etter at EFTAs overvåkingsorgan ESA har stilt spørsmål ved de norske konsesjonsreglene for

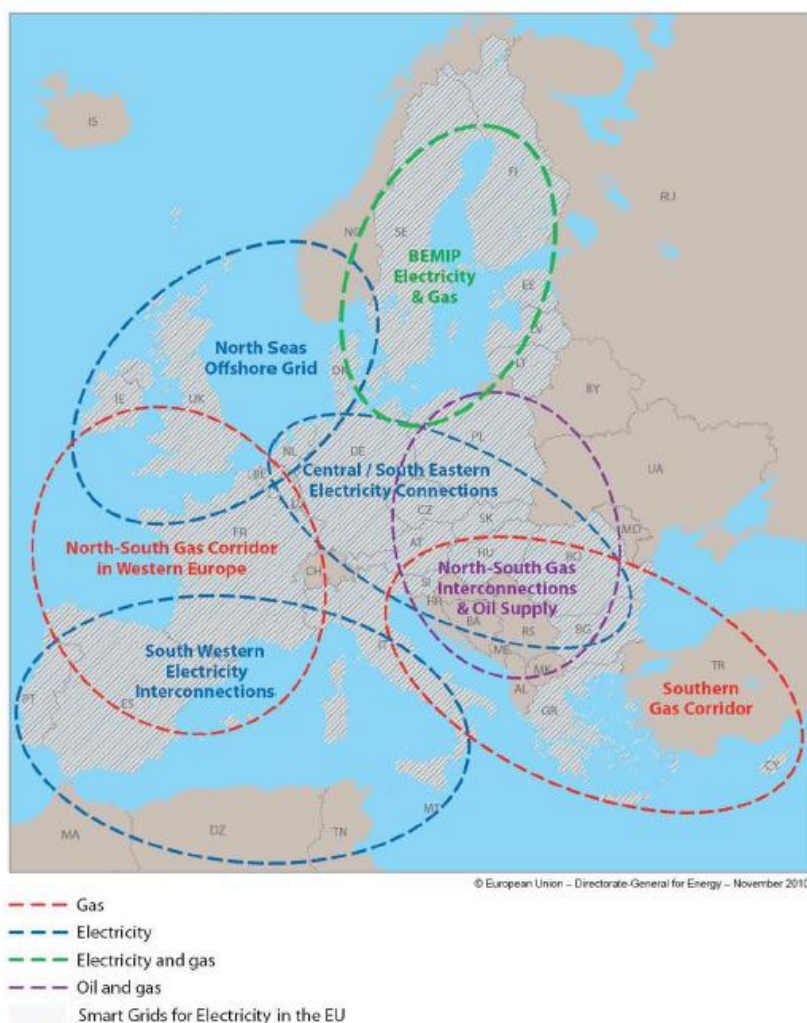

utenlandskabler. ESA sendte det første brevet til Norge i desember 2009, og etter brevveksling og dialog har regjeringen foreslått å endre energilovens paragraf 4-2. Hvilke konsekvenser det vil ha for NorthConnect-prosjektet er uklart.

I en [tale i Brussel i juni sa olje og energiminister Ola Borten Moe](#): «Jeg legger vekt på at nye utenlandsforbindelser skal etableres i den grad de er samfunnsøkonomisk lønnsomme. I vurderingen av nye forbindelser vil bidraget til å styrke forsyningssikkerheten i Norge være et viktig hensyn i analysene – det skal altså ikke være rene eksportkabler».

[Statnett-sjef Auke Lont er i følge nyhetsbrevet Montel](#) bekymret for at etablering av kapasitetsmarkeder i Europa kan true lønnsomheten til nye utenlandskabler til Tyskland og Storbritannia. Ideen med kapasitetsmarkedet er at produksjonsselskaper får betalt for å holde tilbake produksjonskapasitet for å balansere en variabel fornybarproduksjon.

Kommisjonens forslag til prioriterte korridorer

Kilde: [Europakommisjonen](#)

Utenriksministeren vil etter planen redegjøre for:

Kypros sitt formannskap

«Kypriotane har ikkje dei administrative musklane som skal til for å fullføre dei her forhandlingane», [sa tidligere landbrukskommisær og dansk venstrepolitiker](#) Mariann Fischer Boel i sin vurdering av Kypros' mulighet for å få framdrift i arbeidet med EUs landbruksreform. Flere har vært skeptiske til om Kypros har de nødvendige ressursene som kreves av et land med formannskapsansvar. En reell bekymring i denne sammenhengen var Kypros' egen bankkrise som toppet seg i slutten av juni, og førte til at landet måtte søke om hjelp fra EU. [Ifølge EUobserver](#) avviste kypriotene imidlertid at problemene i banksektoren skulle få konsekvenser for gjennomføringen av formannskapsprogrammet. Den senere tid har spørsmålet om kravene som følger med en eventuell redningspakke fått flere, deriblant lederen for det største regjeringspartiet, til å spekulere i [om Kypros kan komme til å tre ut av eurosonen](#). I sommer [uttalte](#) president Demetris Christofias at det ville være gunstigere å låne fra Russland enn EU. Økonomi vil fortsette å være en dominerende sak fram mot det kypriotiske presidentvalget i 2013.

Uansett har Kypros lagt opp til og så langt gjennomført et ambisiøst program som inkluderer en rekke møter både på ministernivå og parlamentarisk nivå. Det er første gang landet har formannskapet siden det ble medlem av EU i 2004, og kypriotene har sett på formannskapet som en historisk mulighet til å markere seg.

Kypros har satt opp [følgende hovedprioriteringer](#) for sin formannskapsperiode:

- *Et Europa som er mer effektivt og bærekraftig.* Dette omfatter EUs langtidsbudsjett, reform av landbrukspolitikken, nytt forskningsprogram, energisikkerhet, bedre infrastruktur og grønn vekst.
- *Et Europa som presterer bedre og har økonomisk vekst:* Dette omfatter bedre økonomisk styring, gjennomføring av 2020-strategien, bedre regulering av finanssektoren og forsterking av det indre marked.
- *Et Europa som er mer relevant for innbyggerne med solidaritet og sosial inkludering:* Dette omfatter tiltak mot ungdomsarbeidsledighet, en felles asylpolitikk, helse, barns livsvilkår og nye regler for personvern
- *Et Europa i verden som er nærmere sine naboer:* Dette omfatter fokus på den sørlige dimensjonen i EUs naboskapspolitikk, pågående utvidelsesforhandlinger, matvaresikkerhet, EUs utviklingsmål og en styrket handelspolitikk.

Den økonomiske situasjonen i Europa er en selvsagt sentral sak på dagsorden. To andre viktige temaer for det kypriotiske formannskapet er forholdet til nabolandene Syria og Tyrkia. Kypros har sett med økende uro på situasjonen i Syria som bare ligger 170 km vest for Kypros. Under det uformelle utenriksministtermøtet som ble avholdt i Pafos 7.-8. september, [sto Syria øverst på dagsorden](#). Høyrepresentant Ashton [henviste i Europaparlamentets utenrikspolitiske debatt](#) til resultater fra møtet i Pafos. Kypriotiske myndigheter satte før sommeren i gang med å utarbeide beredskapsplaner i tilfelle det skulle oppstå en akutt flyktningkrise, [ifølge kilder EUobserver har vært i kontakt med](#). Man fryktet en eventuell krise ville vanskeliggjøre arbeidet med å ferdigstille EUs felles asylsystem (CEAS). CEAS skal etter planen være klart i løpet av 2012. Det kypriotiske formannskapet [understreket](#) via sin viseminister

med ansvar for EU, Andreas Mavroyannis, at de har som mål å fullføre arbeidet med CEAS. To uker ut i Kypros formannskapsperiode [nådde EU enighet](#) om det første av fire lovforslag som må være på plass for å fullføre andre fase i EUs felles asylsystem.

Tyrkia har ved flere anledninger sagt at landet ikke vil forholde seg til Kypros som EU-formannskap. Dette gjør samarbeidet mellom EU og Tyrkia vanskelig på enkelte områder. Fredsprosessen på Kypros er imidlertid i utgangspunktet ikke et tema under formannskapet. Viseminister Mavroyannis sa i en kommentar til Europolitics at: «[We are going to make every effort to rise above differences of opinion and to reconcile the interests of the 27](#)». Under et besøk til Kypros den 19. mai sa presidenten i Europaparlamentet, Martin Schultz, at han trodde konflikten på øya kom til å sette sitt preg på Kypros' formannskap, men at spørsmålet ikke ville overskygge agendaen for det neste halve året. [Schultz sa videre](#) at «*Turkish threats to boycott the EU Presidency during Cyprus' turn at the helm were unacceptable*». Den kypriotiske presidentkandidaten Nicos Anastasiades foreslår å trekke EU mer inn i de pågående forhandlingene mellom de tyrkisk-kypriotiske og gresk-kypriotiske partene, noe som neppe er særlig populært i den tyrkiske republikken nord på øya.

[Norge er sterkt knyttet til Kypros gjennom EØS-midlene](#), og har lagt opp til bred deltakelse under både uformelle ministermøter og parlamentariske møter på Kypros. En annen sammenfallende interesse mellom Norge og Kypros er det maritime arbeidet i EU.

ESA-sak om kjøpsbetingede konkurranser

Regjeringen ønsker å beholde markedsføringslovens forbud mot bruk av konkurranse hvor deltakelse forutsetter kjøp. I svarbrevet til EFTAs overvåkingsorgan ESA tilbakeviser ikke regjeringen at loven er i strid med EØS-avtalen, men argumenterer for at man vil opprettholde forbudet ut fra behovet for en streng forbrukervernpolitikk.

Brevet, som ble sendt 13. september, er et svar på ESAs åpningsbrev fra i sommer. ESA slår fast at markedsføringslovens §18 er i strid med [direktiv 2005/29 om urimelig handelspraksis](#) og en [EU-dom fra 2010](#). I motsetning til det meste av EUs lovgivning på forbrukerområdet innebærer direktivet totalharmonisering, noe som betyr at Norge ikke kan ha regler som avviker fra dem som er gitt i direktivet.

I forbindelse med [gjennomføringen av direktivet i Norge](#) ble det generelle forbudet mot konkurranser og utlodninger opphevet, og i stedet innførte man et forbud mot kjøpsbetingede utlodninger og markedsføringskonkurranser i forbrukerforhold.

I svarbrevet til ESA legger regjeringen vekt på at konkurranse skiller seg fra mange andre former for salgsframstøt, og i stedet for å vurdere dette fra sak til sak, og dermed tillate aktører å operere på grensen av det lovlige, ønsker man et totalforbud. Det pekes på fire områder hvor kjøpsbetinget konkurranse vil føre til at forbrukere ikke blir i stand til å ta informerte og rasjonelle beslutninger basert på pris og kvalitet:

- Villedende praksis – forbrukere kan få feil inntrykk av prisen og muligheten til å vinne. Salgsbetingelsene er ikke direkte tilgjengelige.
- Uønsket/negativt salg – forbrukere kan foreta kjøp uten å være klar over det, ved at konkurranser «kamouflerer» salg av varer og tjenester.
- Urimelig forretningspraksis – en konkurranse kan oppgi et uakseptabelt sterkt insentiv for å fremme kjøp.

- Barn og ungdom – er lettere å påvirke, og konkurranse vil dermed appellere ekstra sterkt til dem.

I artikkelen [Fritt fram for lovbrudd](#) fra mars i fjor vises det til EU-domstolens avgjørelse i 2010 hvor det åpnes for konkurranse med kjøpeplikt. Forbrukerombud Gry Nergård sier at «Det er klart at for oss er det litt håpløst å skulle forvalte en lov som det er heftet en stor usikkerhet ved», og at Forbrukerombudet ikke vil prioritere å forfølge overtreidere.

Direktivet er også sentralt i to andre aktuelle saker:

- [Helse- og omsorgsdepartementets forslag til ny regulering av markedsføring rettet mot barn og unge av usunn mat og drikke](#). Høringsfristen gikk ut i september. Både næringsmiddelindustrien og Landbruks- og matdepartementet (LMD) er svært kritiske. LMD mener blant annet at saken bør behandles i Stortinget, siden forskriften griper inn i næringslivets rammevilkår. Justisdepartementet mener forholdet til EØS-avtalen bør gis en grundigere behandling. Legeforeningen og Forbrukerombudet er blant dem som støtter forslaget.
- [Forskriften som forbyr flyselskaper å tilby bonuspoeng på flyreiser innenlands](#). I et åpningsbrev 4. juli hevder ESA at dette er i strid med EØS-avtalen, og viser til direktivet om urimelig handelspraksis.

Odd Stemsrud i advokatfirma Thommessen skriver i artikkelen [Forbudte forbud](#) at regjeringen ikke kan innføre forbudene som er omtalt ovenfor «ut fra den til enhver tid gjeldende partistrategi», men må forholde seg til EØS-avtalens regler om at nasjonale restriksjoner må søke et legitimt formål, være ikke-diskriminerende og ikke gå lenger enn det som er nødvendig.

Ifølge ESAs åpningsbrev har regjeringen i tidligere brev vist til at Europakommisjonen forbereder en rapport om gjennomføringen av direktivet om urimelig handelspraksis. Dette kan føre til en revisjon, hvor ett av temaene er utlodning. Kommisjonens rapport er forsinket og [et eventuelt forslag til revisjon av direktivet er ventet i 2013](#).

Barnetrygdsaken for EFTA-domstolen

Barnetrygdsaken gjelder «eksport» av barnetrygd i EØS-området til barn som ikke bor fast sammen med den forelderen som arbeider i Norge. EFTAs overvåkingsorgan ESA mener barnetrygdloven er i strid med EØS-avtalen og mener norske myndigheter må utbetale barnetrygd hvis barnet er økonomisk avhengig av forelderen som jobber i Norge. Dette gjelder også barn av skilte par og der foreldre aldri har bodd sammen.

[Departementsråd Harald Nybøen sa til NTB](#) i juni 2011 at det vil være krevende hvis vertslandet må sjekke hvem av foreldrene som er hovedforsørger, og om forelderen som ikke bor i Norge allerede mottar barnetrygd.

[ESA tok saken til EFTA-domstolen i juni i år](#), etter at regjeringen tilbakeviste ESAs siste krav, en grunnlagt uttalelse fra i fjor sommer.

[I EØS-utvalget i oktober i fjor](#) sa utenriksminister Jonas Gahr Støre at: «Etter vårt syn er norsk lov og praksis i overensstemmelse med trygdeforordningens krav». Trygdeforordningen innebærer at Norge er forpliktet til å gi EØS-borgere samme sosiale rettigheter som landets egne innbyggere. Rettighetene må som hovedregel tjenes opp på lik linje med landets egne

innbyggere, og gjelder ansatte i innenlandsk virksomhet og ikke de som er utstasjonert i Norge. Studenter, pensjonister og andre grensekryssende personer må kunne godtgjøre at de er økonomisk selvforsørgende.

I løpet av sommeren og høsten har det vært [politiske innspill til hvordan man kan vri velferdsordninger](#) fra kontantytelser mot tjenester og ytelser som er stedbundne eller mot skattelette/fradrag.

[Arbeiderpartiets velferdsutvalg presenterte](#) 19. september et forslag til tiltak for å avgrense den økte velferdseksporten, hvor det blant annet foreslår at barnetrygd skal utbetales etter prisenivået i det landet mottakeren bor. På et [spørsmål fra Torbjørn Røe Isaksen \(H\)](#) om kjøpekraftjusterte trygdeytelser er i tråd med EØS-avtalen, viser arbeidsminister Anniken Huitfeldt til at departementet for tiden jobber med en helhetlig gjennomgang av gjeldende regelverk. Norges handlingsrom og spørsmålet om kjøpekraftjustering vil bli vurdert i denne sammenhengen.

Åpningsbrev fra ESA om havbruksregelverket

EFTAs overvåkingsorgan ESA mener det norske forbudet mot å eie mer enn 25 prosent av samtlige konsesjoner er i strid med EØS-avtalens regler om fri etablering. I [svaret 11. oktober](#) står Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) fast på at fiskeri- og havbrukspolitikk ikke er en del av EØS-avtalen. Dersom den derimot skulle være det, hevder departementet at forskriften vil være forenlig med EØS-avtalen. Departementet argumenterer for at regelverket er egnet og nødvendig for å oppnå viktige sosiale formål, som regionalpolitikk og en rettferdig fordeling av verdiskapningen i felles kystområder.

Marine Harvest, som eier 22 prosent av konsesjonene, klaget til ESA i 2010. Saken gjelder forskriften til akvakulturloven om at erverv som gir majoritetseierskap i mer enn 25 prosent av alle tilgjengelige lakse- og ørretkonsesjoner er forbudt, og man må søke om godkjenning dersom man går over 15 prosent. [ESA viser i åpningsbrevet](#) til at distriktspolitiske hensyn kan rettferdiggjøre restriksjonene, men sier videre at: «Noreg har ikkje i tilstrekkeleg grad godtgjort at eigarskapsavgrensingane er eigna og naudsynte for å realisere dei legitime distriktspolitiske omsyna som Noreg har fremja».

Rapporten [Regional verdiskaping i norsk sjømatnæring 2010](#) ble lagt fram i august. Den er utarbeidet av Sintef på oppdrag av FKD, og konkluderer med at sjømatnæringen, inkludert ringvirkninger, bidrar til betydelig verdiskapning i Nord-Norge, Midt-Norge og på Vestlandet. [Lisbeth Berg-Hansen sier til Bergens Tidende](#) at rapporten støtter argumenter som regjeringen skal gi ESA: «Rapporten peker på forhold som viser at det også er viktig med et differensiert eierskap. Vi må både ha de mindre lokale eierne som kjøper tjenester lokalt og hegner om lokalt næringsliv. Men vi må også ha større eiere som har større ressurser å sette av til produktutvikling og forskning».

[I september presenterte Marine Harvest en rapport utarbeidet av Pöyry](#), som konkluderer med at det ikke er noen forskjell på verdiskaping, sysselsetting og ringvirkninger mellom store og mellomstore selskap. Pöyry advarer mot å holde fast på regelen, fordi den kan svekke konkurranseevnen til norsk oppdrettsnæring.

[Øyvind Kråkås i Salmon Group](#), et nettverk av små, familieeide oppdrettsselskap, framhever at dagens regelverk innebærer at det i teorien kan være fire selskaper som driver hele den

norske oppdrettsnæringen, og mener at: «Å avgrense eit selskap sitt løyve til å vekse, er ikkje nødvendigvis god næringspolitikk. Å stimulere til at mange ynskjer å drive og utvikle sine selskap, vil vere det».

Norsk tilslutning til GMES

Noreg vil slutta seg til den innleiande driftsfasen av det europeiske jordobservasjonsprogrammet Global Monitoring for Environment and Security (GMES). I [statsbudsjettet for 2013](#) kom det fram at regjeringa vil gi 29 millionar kroner til deltaking i satellittovervakinga. «Denne typen overvåkning er viktig både for å utøve vår nordområdepolitikk og for å forstå klimaendringene bedre. Norge er et av de land som har størst nytte av disse dataene», kommenterte nærings- og handelsminister Trond Giske.

Norsk tilslutning vil formelt skje gjennom at programmet blir tatt inn i EØS-avtala, dersom Stortinget gir si formelle godkjenning til [samtykkeproposisjonen som blei lagt fram 12. oktober](#).

GMES-programmet skal bidra til å dekke Europas behov for informasjon om mellom anna klimaendringar, havovervaking, nødhjelp og samfunnssikkerheit. Ved hjelp av satellittar, bakkebaserte sensorar og integrering av desse data vil GMES bidra til å overvaka hav, miljø, klima, skog, skred og ras. «Norsk deltakelse gjør at vi kan påvirke programmet til å dekke våre behov», kommenterte Giske.

I tillegg til at Noreg no får tilgang til å påverka styringa av GMES, vil norsk industri kunna konkurrera om leveransar til programmet. Sju satellittar er allereie under bygging – den første skal etter planen skytast opp i 2013. I august kom det fram at [Kongsberg Satellite Services \(KSAT\) vann ein slik GMES-kontrakt](#), verd rundt 200 millionar kroner, som handla om å lasta ned og behandla data på anlegget Svalsat på Svalbard.

I perioden fram til 2013 er GMES finansiert med midlar frå det sjuande rammeprogrammet og Den europeiske romorganisasjonen (ESA), og Noreg har deltatt i utviklinga. Spørsmålet om norsk deltaking etter 2013 er usikkert, og må avgjerast av Stortinget gjennom ei separat avgjerd på eit seinare tidspunkt. I [Næringskomiteens si budsjettinnstilling for 2012](#) blei det peika på at EU gjennom Lisboa-traktaten har fått ei sentral rolle i europeisk rompolitikk. Det kan skapa utfordringar for Noreg, som kanaliserer sitt samarbeid gjennom ESA. Organisering og finansieringsmodell for GMES etter 2013 er framleis under utforming i EUs institusjonar. [BBC](#) skreiv i vår at eit fleirtal av EUs medlemsland ville ha finansieringa av GMES som del av [EUs langtidsbudsjett](#) (2014-2020), og at Europaparlamentet støtta ønsket. Dette er i strid med kommisjonsforslaget frå november i fjor som la opp til at medlemslanda skulle bidra til eit finansieringsfond, der det også blei opna for at tredjeland kunne delta.

Avdelingsdirektør Bo Andersen ved Norsk romsenter etterlyste sterkare norsk satsing på mellom anna GMES i [Klassekampen i fjor](#): «Norge dekker om lag 2 prosent av kostnadene i noen europeiske program, men er ofte den største brukeren av informasjon. [...] Dersom vi blir oppfattet som gratisspassasjer vil det gå ut over vår troverdighet som miljønasjon og sette vår tilgang på nødvendig informasjon i fare. Det vil ikke bli forstått at Norge ikke deltar på solidarisk nivå i samarbeidsprogrammer verdens rikeste land har tydelig mer nytte av enn de andre partnerne. Dette gjelder for eksempel navigasjonsprogrammet [Galileo](#) og ovennevnte GMES».

Kvoteforhandlingene for makrell

«Vi er meget skuffet over at det ikke ble et resultat fra dagens ministermøte om forvaltning av makrellen. Vi vil fortsette å arbeide nært sammen om denne sentrale saken, og bruke alle nødvendige virkemidler», sa EUs kommissær for maritime saker og fiskeri Maria Damamaki og fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen i en [felles pressemelding](#) 5. september. Uttalelsen kom i kjølvannet av resultatløse forhandlinger om ny kvoteavtale om makrell mellom Norge, EU, Island og Færøyene som fant sted i London i starten av september. Tross at partene står langt fra hverandre er det imidlertid enighet om å fortsette dialogen under kyststatsforhandlingene som ventes å finne sted i slutten av oktober.

De pågående makrellforhandlingene mellom Norge, EU, Island og Færøyene har flere ganger endt uten resultater. Ifølge Fiskeribladet Fiskaren vil konsekvensene bli et overfiske på 300 000 tonn i 2012. Fiskeriminister Lisbeth Berg-Hansen har ved flere anledninger [etterlyst reell vilje](#) til kompromiss fra Island og Færøyene, og sa videre i et [innlegg i Europaparlamentet](#) at: «Jeg anerkjenner at Island og Færøyene har rett til en større andel av makrellkvoten, men mener det er uakseptabelt når de ensidig har gitt seg selv kvoter som tilsvarer mer enn 45 % av det bærekraftige uttaket». Islandske myndigheter mener viljen til kompromiss er til stede, men at Norge og EU viser liten fleksibilitet i møte med Island og Færøyene. I etterkant av møtet i London sa Islands minister for industri og innovasjon Steingrímur J. Sigfússon [at han var forbauset over den norske fiskeriministerens holdning](#).

Som en følge av makrellstriden la Europakommisjonen tidligere i år fram et forslag til en forordning som gir Kommisjonen selv myndighet til å iverksette en rekke tiltak mot tredjeland som tillater et ikke-bærekraftig fiske. Europaparlamentets [fiskerikomite behandlet saken](#) før sommeren og vedtok å utvide sanksjonene til å omfatte all handel med fisk og fiskeprodukter. [Saken ble plenumsbehandlet den 12. september](#), og tiltakene fikk full støtte fra Europaparlamentets medlemmer. Saksordfører Pat the Cope Gallagher sa i forbindelse med plenumsbehandlingen at: «Forordningen kan anvendes mod ethvert tredjeland, men situationen i den nordøstlige del af Atlanterhavet er af umiddelbar bekymring for os alle.»

[Rådet gjorde sitt vedtak i saken den 24. september](#), og Kommisjonen sa i forbindelse med Rådets behandling at «it was ready to activate trade measures if necessary when the conditions were fulfilled». Norge har fulgt sanksjonsarbeidet i EU med interesse, og har sagt at det er viktig at eventuelle sanksjoner er i tråd med WTO-regelverket. Island har på sin side uttrykt bekymring for vedtaket i fiskerikomiteen og mener det er i strid med EUs internasjonale forpliktelser. Det vises spesielt til EØS-avtalens protokoll 9, som i hovedsak omhandler regler om handel med fisk og andre produkter fra havet.

International Council for the Exploration of the Sea (ICES) presenterte nye anbefalinger for fiske av blant annet makrell i september. ICES mener det fortsatt er fare for at makrellbestanden beskattes på en ikke-bærekraftig måte. Med rådene fra ICES som bakteppe [anbefalte Havforskningsinstituttet å følge den vedtatte Forvaltningsplanen for 2013](#), som fastslår en anbefalt kvote på 497 000 – 542 000 tonn. Anbefalt kvote for 2012 lå i henhold til Forvaltningsplan på 586 000 - 639 000 tonn. I en artikkel i Fiskeribladet Fiskaren den 10. oktober i år [uttrykker derimot norske fiskere og Norges Fiskarlag bekymring over de nye rådene](#). De mener forvaltningsplanen ikke stemmer overens med virkeligheten og frykter alvorlige konsekvenser for andre fiskebestander i havet. Norges Fiskarlag har i sakens anledning [sendt et brev til fiskeri- og kystdepartementet](#) for å uttrykke sin bekymring over de nye kvoterådene: «Alle indikasjoner, herunder fiskernes observasjoner av utbredelse, fangstbarhet og det internasjonale økosystemtoktet i Norskehavet i sommer, tilsier at makrellbestanden må være høyere enn den bestandsberegningen ICES har kommet fram til».

Toll/Artikkel 19

Samme dag som finansminister Sigbjørn Johnsen [oversendte svar](#) til sin danske kollega Pia Olsen Dyhr i forbindelse med hortensia-saken [varslet den norske regjeringen en omlegging](#) fra kronebasert toll til prosentbasert toll fra januar 2013. Forslaget ble formelt i forbindelse med framleggingen av statsbudsjettet.

Reaksjonene på regjeringens planer fra de nordiske landene lot ikke vente på seg og både den danske næringsministeren og statssekretæren i det svenske Landbygdsdepartementet varslet at de var beredt til å ta saken videre til Brussel. Danmark har lenge fryktet en omlegging av toll på norsk ost og mulige konsekvenser dette kan få for dansk eksport. Landbrukets utredningskontor opplyser i følge Aftenposten at av [9600 tonn importert ost i 2011, kom 43 prosent fra Danmark](#). Også danske medlemmer av Europaparlamentet har engasjert seg; Bendt Bendtsen (Det konservative Folkepartiet) sa i en [uttaelse til avisen Jyllands-posten](#) at han både hadde [skrevet til Europakommisjonen](#) og hatt møte med den norske ambassadøren til EU i forbindelse med hortensia-saken. Forrige lørdag tok også Bendtsen sammen med Daniel Caspary (CDU) et oppgjør med den norske omleggingen av tollsatsen [i en kronikk i Aftenposten](#). Bendtsen og Caspary viser til at Norge gjennom EØS-avtalens artikkel 19 har gått med på en gradvis liberalisering av handel med landbruksprodukter.

EU har på sin side tatt til orde for motreaksjoner dersom det norske importvernet for landbruksprodukter skulle bli styrket. [I et brev](#) oversendt Utenriksdepartementet og Landbruksdepartementet en uke før regjeringen la fram sitt tilbud i vårens jordbruksoppgjør, sier generaldirektøren hos landbrukskommisæren i Brussel at «[han] håper å unngå en situasjon hvor handelen med landbruksprodukt mellom EU og Norge blir truet av ensidige tiltak fra norsk side». Europakommisjonen [varslet](#) den 19. september at man som følge av den norske regjeringens beslutning satte i gang undersøkelser. Under EØS-komiteens møte i Brussel den 28. september [uttrykte EU bekymring](#) for regjeringens planer. EUs ambassadør til Norge, Janos Herman, fulgte opp dagen etter da han i møte med landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum [overbrakte et brev fra Europakommisjonen](#). Herman sa at EU erkjente at Norge i tråd med WTO-regelverket har mulighet til å veksle mellom kronetoll og prosenttoll, men at omleggingen likevel bryter med intensjonene i EØS-avtalen.

Havbruksnæringen og Norges Fiskarlag har begge vært kritiske til tollendringen, og uttrykt uro for norsk eksport av fisk. «Norge må velge andre virkemidler enn økt toll for å styrke norsk landbruksnæring. Fiskarlaget forutsetter at regjeringen nå bruker ressurser på å hindre reaksjoner fra EU» [sa fiskarlagslederen i forbindelse med møte i Kontaktutvalget](#) den 10. oktober. Fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen avviste samme dag at det var grunn til uro og sier at [«hun ikke \[er\] bekymret for eksport av laks til tross for toll-støy rundt ost og kjøtt»](#). Saken ble også debattert i forrige ukes spørretime.

Stortingsrepresentant Torgeir Trældal tok i skriftlig spørsmål til landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum av 25. juni i år, opp tollvernet og spurt om hvilke konsekvenser det ville få for annen eksportindustri i Norge. Statsråden sa i sitt [svar på spørsmålet](#) at man anser et sterkt importvern som viktig for opprettholdelse av landbruksproduksjonen og for en offensiv norsk næringsmiddelindustri. Statsråden viste videre til at det innenfor EØS-regelverket ikke er rom for at en avtalepartner endrer betingelsene for handel. Derfor vil en styrking av tollvernet ikke ha konsekvenser for annen norsk eksport slik landbruks- og matministeren ser det. [Den 9. oktober gjentok utenriksministeren dette budskapet](#) da representanten Trældal igjen tok opp problemstillingen i spørretimen. Utenriksministeren la samtidig til at regjeringens planer ikke representerer noe brudd på EØS-avtalens artikkel 19.

Nasjonen meldte 10. oktober at landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum [skal ha møte med EUs landbrukskommissær](#) Dacian Ciolos 7. november. Det kan også nevnes at Norges ambassadør til EU, redegjorde for saken i Europaparlamentets komite for internasjonal handel den 2. oktober.

Om utvalgte rettsakter i EØS-komiteen

EUs miljømerke (forordning 66/2010)

Formålet med forordning 66/2010 er å øke bruken av EUs miljømerke Blomsten. Muligheten for å anvende miljømerket utvides og gebyrene knyttet til søknad og bruk reduseres vesentlig. Det er også et ønske om å begrense antallet miljømerkeordninger.

I Norge brukes Blomsten i liten grad, mens Svanen både er mye brukt og godt kjent. [Regjeringen skriver i omtalen av rettsakten](#) at reduserte gebyrer knyttet til søknad og bruk av Blomsten vil kunne gi en vridning av konkurransesituasjonen mellom de to miljømerkene.

De nordiske miljøvernministrene godkjente i november 2010 «Visjon for Svanen 2015». På [Nordisk rådsmøte samme år](#) viste Sonja Irene Sjøli (H) til at Svanen er et usedvanlig godt eksempel på nordisk nytte, og at nordisk samarbeid gir resultater. Sjøli stilte spørsmål ved om Svanen i framtiden vil kunne bli en konkurrent til EUs miljømerke, dersom dette oppnår samme utbredelse og status som Svanen, og om dette vil kunne ha noen konsekvenser for det nordiske samarbeidet om Svanen.

[Nordisk ministerråd har utlyst et prosjekt](#) som skal se på forholdet mellom Svanen og EU-miljømerke.

I regjeringens EØS-notat, som er mer omfattende enn informasjonen som er sendt Stortinget, vises det til at artikkel 6.5 pålegger Europakommisjonen å vurdere om miljømerket også skal gjelde matvarer, herunder fiskeri- og akvakulturprodukter. [EUs Ecolabelling Board \(EUEB\) har konkludert](#) med at dette foreløpig ikke er aktuelt.

Forordningen har også bestemmelser som refererer til grønne offentlige innkjøp. Dette er også et tema i den pågående revisjonen av EU-reglene om offentlige innkjøp.

Andre aktuelle saker:

Stortingsmeldinga EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU

«Der regelverksutviklingen ikke er i samsvar med norske interesser, vil regjeringen bruke alle de mulighetene og det handlingsrom avtaleverket gir oss til å sikre norske interesser» var beskjeden frå utanriksminister Espen Barth Eide då [stortingsmeldinga om Noregs avtaler med EU](#) blei lagt fram 12. oktober.

I [meldinga](#) vernar regjeringa samtidig om det norske avtaleverket med EU. «EØS-avtalen sikrer norsk næringsliv likebehandling og forutsigbarhet. Tre firedeler av vår eksport går til EU- og Efta-land. Avtalen gir trygghet for norske bedrifter. Vi vil derfor bidra aktivt i utformingen av regelverket for det indre marked», slår Barth Eide fast. Regjeringa ser likevel at omfanget av EØS-avtala har sine demokratiske utfordringar for Noreg, og vil innretta arbeidet på ein måte som tar vare på «åpenhet, deltakelse, medbestemmelse og effektiv styring på best mulig vis».

Det er altså handlingsrommet som no skal utnyttast betre. Det vil seia dei mulegheitene regjeringa har til å påverka regelverksutviklinga i EØS og på Schengen-området, og til å bruka dei mulegheitene som finst ved gjennomføring av regelverk i norsk rett. [Kapittel 5 i meldinga](#) presenterer desse mulegheitene, mellom anna:

- Tidleg og tydeleg medverknad i politikk- og regelverksutforminga
- Gjera førebels vurdering av EØS-relevans tidlegast muleg når EU behandlar nytt regelverk
- Søkja tilpassingar ved innlemming av nye rettsakter i EØS-avtala når norske interesser tilseier dette
- Vurdera konsekvensen framveksten av EU-byråa og -tilsyna har for Noreg, og korleis norske interesser kan sikrast i arbeidet opp mot desse organa
- Gi innlegg i prejudisielle saker for EFTA-domstolen, og for EU-domstolen i saker av særleg betyding for Noreg
- Vurdera bruk av reservasjonsrett dersom særleg viktige norske interesser blir trua
- Verna om og bruka rettane til medverknad som avtalane på justisområdet gir

Utanriksministeren har følgjande taktikk klar: «Vi skal være tidlig ute, ha klare prioriteringar og drive aktiv påvirkning for å fremme norske interesser».

Meldinga presenterer nokre [område som skal prioriterast framover](#), mellom anna:

- Sikra den norske arbeidslivsmodellen gjennom vidareføring av trepartssamarbeidet, sikring av løns- og arbeidsvilkår og vern av kollektive rettar
- Medverka til velfungerande og føreseielege energimarknader i Europa, og ta vare på norske energiinteresser gjennom god dialog med EU
- Vurdera deltaking i det nye forskings- og innovasjonsprogrammet *Horisont 2020*
- Arbeida for vidareføring av ein aktiv distrikts- og regionalpolitikk innanfor EØS, og at støtte framleis kan gis til område med fråflytting og låg folketettleik
- Presentera prioriteringar i regjeringas årlege arbeidsprogram for EU/EØS-saker, og utvikla dette programmet til å bli eit meir strategisk verktøy

Regjeringa vil leggja til rette for meir openheit og informasjon i oppfølginga av avtaleverka gjennom til dømes undervisningsmateriell i skulen og styrking av EØS-kompetansen i forvaltinga. I tillegg vil regjeringa arbeida for ei ordning med utplassering av nasjonale ekspertar også i Europaparlamentet.

Meldinga nemner lite om Stortingets rolle i behandlinga av EU/EØS-saker. Det står at Europaparlamentet er ein godt eigna arena for uformell kontakt og påverkingsarbeid som kan utnyttast betre, og i ei felleserklæring til Schengen-avtala opnast det for parlamentarikarsamarbeid mellom Noreg og Europaparlamentet i Schengen-saker. Regjeringa slår fast at det er opp til Stortinget å vurdere dette.

[NHO](#) meiner stortingsmeldinga fjernar uvissa knytt til EØS-avtala, mens [Nei til EU](#) meiner at handlingsrom utan handling berre er tomme ord. «Nå må det synliggjørers hva som er det faktiske handlingsrommet i EØS-avtalen» er kommentaren frå leiar Jan Davidsen i Fagforbundet til [ANB](#).

Eurokrisen

«Krisen [i EU] har gjort det tydelig at koordineringen av den økonomiske politikken i euroområdet ikke har vært god nok. [...] EU satte våren 2010 i gang et omfattende arbeid for å styrke den økonomiske og politiske koordineringen og spesielt den finanspolitiske disiplinen.» Det står i Meld.St. 5 (2012-2013) [EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU](#).

Arbeidet med å styrke koordineringen omfatter blant andre tiltakene nedenfor:

Det permanente krisefondet ESM

Det permanente krisefondet [European Stability Mechanism \(ESM\)](#) var operasjonelt fra 8. oktober. Fondet overtar etter det midlertidige krisefondet EFSF. Foreløpig består fondet av 80 milliarder euro og garantier tilsvarende 420 milliarder euro. I løpet av 2014 skal fondet ha en utlånskapasitet på 700 milliarder euro.

ESM kan gi økonomisk hjelp på følgende måter: Gi lån til land, kjøpe statsobligasjoner (som kan anses som en form for lån), gi land adgang til å trekke ut penger (kredittlinje) innenfor en låneramme og rekapitalisere ved lån til stater (ikke ved direkte kapitalinnskudd i banker slik bl.a. Irland og Spania hadde håpet).

Tyskland, Nederland og Finland mener at ESM bare skal bidra til å dekke opp tap som oppstår etter at den felleseuropeiske tilsynsmyndigheten er etablert. Dette betyr at hvert land selv må dekke rekapitalisering av tap bankene allerede har. For land med stor statsgjeld vil valget i verste fall være å la en bank gå konkurs eller pådra seg enda mer statsgjeld: en slags «pest eller kolera»-situasjon. [Kommissjonspresident José Manuel Barroso](#) har gitt uttrykk for at Tysklands og de andre landenes holdning ikke bidrar til noe konstruktivt i dagens situasjon og at den er i strid med beslutningene på juni-toppmøtet.

Felles banktilsyn i eurosone

En forutsetning for rekapitalisering av banker gjennom ESM er en felles tilsynsordning. Sentrale punkter vil være hvilken myndighet som overføres til det nye banktilsynet, forholdet mellom det nye tilsynet og European Banking Authority (EBA), hva som fortsatt vil ligge til nasjonale myndigheter og hvilke banker de forskjellige tilsynene skal ha ansvar for. Et felles tilsyn vil kunne innebære en betydelig maktforskyvning fra nasjonale tilsyn over til Den europeiske sentralbanken (ECB), der tilsynet er tenkt plassert.

Det skisseres at land utenfor eurosone kan delta i tilsynsordningen på frivillig basis. En av utfordringene er hvilken innflytelse land utenfor eurosone som vil delta skal ha og hvilken

innflytelse land utenfor eurosone som ikke vil delta skal ha. Tyskland ønsker, ifølge Financial Times 9. oktober, større innflytelse i det nye tilsynets styre, og ikke et «en stat – en stemme»-system. Ordningen kan være et første skritt mot en tettere økonomisk og politisk union, og saken vil bli gjenstand for krevende forhandlinger. Sentralbanksjef Mario Draghi har antydnet at tilsynet kan være i drift i løpet av 2014.

Statssekretær Hilde Singsaas i Finansdepartementet sa til [Nationen 14. september](#) at det nye forslaget skal vurderes grundig før de kan si noe om hvordan det vil påvirke Norge: «Forslaget er omfattende og reiser en mengde spørsmål, blant annet med tanke på forholdet mellom nasjonal og overnasjonal myndighet.»

Etter ECOFIN-møtet 9. september sa [Sveriges finansminister Anders Borg](#) at det reviderte forslaget til felles banktilsyn ikke er en forbedring. Danmarks finansminister Margrethe Vestager sa seg enig, og understreket at også landene som ikke har euro ønsker innflytelse i den økonomiske politikken.

Den europeiske sentralbanken åpner for kjøp av statsobligasjoner

Den europeiske sentralbanken (ECB) vil kunne kjøpe et [ubegrenset antall «steriliserte» statsobligasjoner](#) med en løpetid på ett til tre år, kalt Outright Monetary Transactions (OMT). Sterilisering betyr at sentralbanken vil kjøpe statsobligasjoner fra land med høy gjeld og samtidig kjøpe mindre av andre papirer. Land må be formelt om hjelp og godta strenge krav til den økonomiske politikken dersom støttekjøp skal være aktuelt.

Krisehåndteringsdirektivene

Forebygging, tidlig inngrep og avviklingsverktøy er tre sentrale elementer i forslaget til [krisehåndteringsdirektiv](#) som kom i juni i år. Forslaget omfatter bl.a. krav til bankene om å utarbeide gjenopprettingsplaner og krav til at myndighetene skal utarbeide avviklingsplaner. Felles verktøy for forvaltning av krisebanker, også når de er grenseoverskridende, er målet.

Forslaget blir sett i sammenheng med innskuddsgarantisaken, forslaget til nye kapitalkrav og forslaget til felles tilsynsordninger for banker. Kommisjonen ber om at Rådet og Parlamentet vedtar dette forslaget sammen med de tre andre elementene i «bankunionen» i løpet av 2012.

Finansminister Sigbjørn Johnsen har gjennom brev og i flere møter hatt [kontakt med mange av sine EU-kolleger](#) om innskuddsgarantisaken. Det gjenstår å se hvilket gjennomslag argumentet om et unntak for Norge knyttet til innskuddsgaranti vil få, dersom alle forslagene blir behandlet som en pakke.

Sverige: Strider deler av tiltakspakken mot subsidiaritetsprinsippet?

Sveriges riksdag mener at det bør sendes en [grunngitt uttalelse](#) om at en obligatorisk lånemekanisme strider mot subsidiaritets- og proporsjonalitetsprinsippene, og at de enkelte medlemslandene selv må ta det fulle ansvaret for finansieringen av eventuelle avviklinger.

Vurderinger av EUs banksektor

[En ekspertgruppe](#) som har sett på strukturen i EUs bankvesen anbefalte nylig å skille mellom bankenes porteføljer (tjenester overfor kunder og egne kjøp/salg), å opprette krise- og avviklingsplaner som gjør det mulig å skille ut enheter slik at deler av en bank kan reddes og drives videre mens en annen/andre deler kan gå konkurs/avvikles, å vurdere kapitalkrav som skal gjelde for en banks handelsportefølje og eiendomslån (eiendomshandel for profesjonelle aktører i eiendomsmarkedet, ikke private boligkjøpere) særskilt med tanke på eventuell risiko og å

styrke overvåkingen av og kontrollen med banksektoren. Gruppens anbefaling er på [høring](#) med frist 13. november.

Også [Bank for International Settlements \(BIS\)](#) antyder at banksektoren i Europa bør styrkes i en foreløpig rapport. EUs regelverk om kapitaldekningskrav for banker inneholder huller som kan medføre risiko for et mindre robust bankvesen. Det er spesielt hvordan man beregner kapitaldekningen som kan gi et misvisende bilde av en banks soliditet. BIS tar høyde for at regelverket fortsatt er under arbeid i EU og at utformingen av et felles regelverk er kompleks på grunn av de mange medlemslandene. En endelig rapport kommer når EU er ferdig med implementeringen av Basel III-regelverket.

Ikke desto mindre: Europeiske banker har styrket kapitaldekningen sin mellom desember 2011 og juni 2012. Det sier European Banking Authority (EBA) i en [rapport om EU-dekkende oppkapitalisering](#) av banksektoren. Bankene bør dermed være bedre rustet til å oppfylle CRD IV/CCR-regelverket når det trer i kraft, og kunne takle en resesjon bedre. EBA merker seg dessuten at oppkapitaliseringen ikke har gitt noen nedgang av betydning når det gjelder utlån. [DNB Bank](#) oppfylte per 30. juni 2012 EBAs anbefaling om minimum 9 prosent ren kjernekapitaldekning.

Finansskatt (FTT)

Elleve eurosoneland er [enige om å innføre en felles finansskatt](#) (FTT) gjennom forsterket samarbeid. Det blir første gang en gruppe medlemsland innfører en skatt uten at samtlige EU-land står bak beslutningen. Gruppen vil legge fram et forslag til hvordan skatten kan innføres og hvordan den skal brukes. Her er det ulike synspunkter; Frankrike mener at inntektene skal inn i EU-budsjettet mens Tyskland har flagget at inntektene bør gå inn i nasjonale budsjetter. Forslaget er muligens klart til ECOFIN-møtet 13. november. Europaparlamentet vil vurdere saken, og Kommisjonen skal sette opp en tidsplan. Skatten ventes innført i løpet av 2014.

[Sveriges finansminister, Anders Borg](#), har uttalt at «Det här är ett förslag som sänker tillväxten i Europa och som ökar finansieringskostnaderna både för stater och företag så det har ju negativ inverkan». Finansminister Jutta Urpilainen (Socialdemokratene) har uttalt at [Finland](#) bør støtte landene som går inn for FTT. Samlingspartiet med statsminister Jyrki Katainen i spissen mener at landet ikke skal delta, og regjeringen vil diskutere spørsmålet i nær framtid. I [Danmark](#) vil Socialdemokraterne gå inn for finansskatt på EU-plan, men dette går mot regjeringsgrunnlaget, som legger vekt på at skatten skal være global.

Generelt

Finansminister Sigbjørn Johnsen sa i [finanstalen](#) 8. oktober: «Mens det går godt i norsk økonomi, er mange av våre naboer ute i hardt vær. Europa er inne i sin verste krise siden andre verdenskrig.»

[Finansielle utviklingstrekk oktober 2012](#) fra Finanstilsynet bekrefter dette: «Norsk finansnæring har et godt utgangspunkt for å møte internasjonal uro.»

Det internasjonale pengefondet (IMF) sier i [World Economic Outlook](#) fra oktober at krisen i eurosone er den største trusselen for den globale økonomiske stabiliteten. IMF beveger seg fra å se på en strammere økonomisk politikk som eneste løsning på krisen til å gi rom for større fleksibilitet. EU får ros for tiltak som at Den europeiske sentralbanken kan kjøpe obligasjoner (OMT) og opprettelsen av et felles banktilsyn.

IMF mener at både Hellas, Spania og Portugal bør få mer tid på seg til å komme på fote. Det er spesielt Hellas som bekymrer. Landets krisehåndtering bør revurderes for tredje gang på 18 måneder. IMF mener landet trenger mer tid for å oppfylle betingelsene knyttet til krisehjelp, men spørsmålet er: Hvem skal betale? EU har signalisert at landet kan få mer tid, men ikke flere penger. Det er et problem, ifølge Financial Times 12. oktober. Avskrivning av gjeld er én mulighet, men lite tyder på at EU vil akseptere det. Privatiseringsprosjektene i Hellas har ikke gitt resultater, og landets muligheter til å låne er små. Sveriges finansminister Anders Borg har antydnet at [Hellas vil gå ut av eurosonen i løpet av seks måneder](#), men Tysklands finansminister Wolfgang Schäuble utelukker det foreløpig.

Schäuble holder fast på at han fortsatt mener at en [stram økonomisk politikk er eneste farbare vei](#) for EU.

Nordiske banker oppfattes som en trygg havn fordi de nordiske valutaene står sterkt i forhold til euroen. Det gjør bankene attraktive for kunder som ønsker å flytte penger fra de kriserammede landene i Sør-Europa, ifølge [Dagens næringsliv](#) 25. september.

Tall fra [Eurostat](#) viser at arbeidsledigheten i EU var på 10,5 prosent i august, og på 11,4 i eurosonen. Spania (25,1 prosent) og Hellas (24,4 prosent) topper statistikken, også når det gjelder ungdomsledighet, Spania med 52,9 prosent og Hellas med 55,4 prosent.

Norge, Sverige og Tsjekkia hadde en økning i tariffavtalebestemt gjennomsnittslønn, mens arbeidere i alle andre land fikk en nedgang, ifølge [Eurofound](#). Det er til dels store forskjeller mellom kvinner og menn i alle land, i menns favør.

Framover

18. og 19. oktober: Toppmøte i Brussel. [Towards a Genuine Economic and Monetary Union interim report](#) legges fram. Rådspresident Herman Van Rompuy har før toppmøtet konsultert både medlemsland og Europaparlamentet. På et møte i Parlamentet ble det antydnet at dette arbeidet på sikt vil lede til en traktatsendring. [Europolitics omtalte interimrapporten](#) 15. oktober. Det er også lansert et forslag om [egget budsjett for eurosonen](#), adskilt fra langtidsbudsjettet for 2014-2020.

November: Ekstraordinært toppmøte planlegges. Tema skal være langtidsbudsjettet for 2014-2020, styrking av den økonomiske og monetære union (ØMU) og arbeidet med et sentralt banktilsyn.

13. og 14. desember: Toppmøte i Brussel: Den endelige rapporten basert på interimrapporten fra oktober skal være klar.

Direktiv om forsvars- og sikkerheitsinnkjøp

Direktivet stod på dagsorden til møtet i Europautvalet i september, men blei ikkje informert om då og er ikkje med på dagsorden til dette møtet.

«Worst case-scenariet for Norge er at vi mister gjenkjøp, som har vært bra for oss. Og at vi får mer konkurranse hjemme, men ikke kommer oss inn i de store europeiske landene. Da har vi mye å tape», var meldinga frå statssekretær Roger Ingebrigtsen i Forsvarsdepartementet [i fjor](#).

Uroa gjaldt kva ei innføring av [direktivet om forsvars- og sikkerheitsinnkjøp \(2009/81/EF\)](#) ville medføre i Noreg. Direktivet, som er under vurdering i EØS/EFTA-landa, har som mål å skapa ein effektiv europeisk marknad på forsvars- og sikkerheitsområdet ved å etablere ei europeisk lovgivingsramme for inngåing av sensitive offentlege kontraktar om forsvars- og sikkerheitsmateriell.

Ein [ny rapport frå Europakommisjonen](#) viser ingen sympati for norske synspunkt: «Kommissjonen er overtydd om at ei hurtig utfasing av den diskriminerande praksisen med gjenkjøp er nødvendig for å skapa ein ekte europeisk marknad for forsvarsmateriell». Rapporten viser vidare til at 23 av 27 EU-land har gjennomført direktivet, og at 18 av desse tidlegare hadde gjenkjøp som del av politikken i samband med innkjøp av forsvarsmateriell frå utlandet. Kommisjonen har aktivt bidrege til at dei aktuelle landa har avskaffa eller revidert sine gjenkjøpsreglar, noko som har medført «vesentlege lovendringar».

Gjenkjøp vil seia å stilla krav om at utanlandske leverandørar til det norske forsvaret må inngå avtalar om industrielt samarbeid med norske bedrifter. Ordninga har vore omtala som eit viktig næringspolitisk verkemiddel i Noreg (til dømes i [St.meld.nr. 38 \(2006-2007\) Forsvaret og industrien – strategiske partnere](#)). Gjenkjøpsordninga har blitt brukt som eit verktøy for å sikra norsk forsvarsindustri tilgang til lukka marknader med avgrensa konkurranse mellom nasjonale og internasjonale leverandørar, til dømes i USA, Frankrike, Storbritannia og Tyskland.

Direktivet slår fast at gjenkjøpskrav kan godkjennast viss det kan grunngis med behov for beskyttelse av vesentlege sikkerheitsinteresser. I [Prop. 73 S \(2011–2012\) Et forsvar for vår tid](#) viser regjeringa til endå eit unntak: «Det vil også være mulig å gjøre unntak for visse forsknings- og utviklingskontrakter og senere anskaffelser på basis av FoU-samarbeid, samt bilateralt samarbeid med land utenfor EØS-området». I [regjeringa sitt EØS-notat](#) står det at Forsvarsdepartementet vil leggja til grunn at det, inntil vidare, er rettsleg tilgang til å krevja gjenkjøp overfor tredjeland også i framtida.

Positive ringverknader ved innlemming av direktivet er at ein open europeisk marknad på forsvars- og sikkerheitsområdet kan sikra økonomiske innsparingar for norske oppdragsgivarar, og at den europeiske marknaden blir meir open for norske leverandørar. Roger Ingebrigtsen [kommenterte det slik i fjor](#): «Dette betyr at norsk forsvarsindustri får økte muligheter til eksport i et marked som har en anslått verdi på 250-300 milliarder kroner i året».

Forsvarsdepartementet opplyser at ei forskrift som implementerer direktivet i norsk rett skal sendast ut på høyring i løpet av hausten.

ESAs halvårlege resultattavle – Internal Market Scoreboard

ESA publiserte 8. oktober sin [halvårlege resultattavle, Internal Market Scoreboard](#). Antallet direktiver som ikke innføres i Norge innan fristen har økt fra 0,6 prosent til 1,3 prosent. Man må tilbake til 2001 for å finne et høyeretall. Norge ligger på 22. plass blant EØS-landene. Det norske tidsetterslepet har imidlertid gått ned fra 8,5 måneder til 8,1 måneder.

Ett direktiv har oversteget fristen med to år: [Direktiv 2008/58/EF om klassifisering og merking av farlege stoffer](#).

«Nasjonale myndigheter må følge opp EØS-avtalen hele tiden for å holde tritt med innlemmelsen av nye direktiver. Ulike regler undergraver det indre markedets funksjonsmåte», [sier ESA-president Oda Helen Sletnes](#).

[EU-delegasjonen forklarer resultatet](#) på denne måten: «Hvor lang tid Norge bruker på å iverksette et direktiv varierer fra halvår til halvår. Dette skyldes endring i samlet saksmengde og sakenes kompleksitet. Over tid ser man at Norge er raske til å iverksette regelverket».

Resultattavlen omtaler ikke forordninger, siden disse har direkte virkning i EU-landene. For Norges del må forordninger gjennom en vanlig lovgivningsprosedyre før de blir gjeldende, noe som fører til forsinkelser og dermed ulik rettstilstand. [Forordninger utgjør en økende del av EU-lovgivningen](#). Mens direktiver utgjorde mer enn 60 prosent av det totale antallet rettsakter da EØS-avtalen ble inngått, utgjør de i dag knappe 30 prosent.

[I forbindelse med resultattavlen for et år siden skrev NHO](#) at de er positive til økt bruk av forordninger i EU, siden det fører til likt regelverk i hele det indre marked, men at det også betyr større utfordringer for Norge, med mindre forordningene implementeres raskere.

[ESA vedtok 3. oktober å sende fem åpningsbrev og fem grunngitte uttalelser](#) til Norge om direktiver og forordninger som ikke er gjennomført i norsk rett. De grunngitte uttalelsene er siste advarsel før sakene eventuelt bringes til EFTA-domstolen.

[Nasjonen skriver 28. september at EU reagerer «sterkt»](#) på forsinkelser i Stortingets godkjenning av rettsakter. I EØS-komiteen blir rettsakter som krever lovendring eller er av særlig viktighet (Grunnlovens § 26) vedtatt med forbehold om Stortingets samtykke. Fristen for å melde fra til EFTA-sekretariatet om gjennomføring er seks måneder. EFTA-sekretariatets oversikt viser at det pr 1. oktober er [13 rettsakter hvor Norge har gått ut over fristen](#).

Det er ulik praksis blant EØS/EFTA-landene om når man melder tilbake til EFTA-sekretariatet. Norge melder tilbake når lovendringen er vedtatt og trådt i kraft, mens Island melder tilbake når samtykke er innhentet fra Alltinget. Den norske praksisen ble endret på et tidspunkt. I utgangspunktet var det Stortingets vedtak av samtykkeproposisjonen som var utgangspunktet for tilbakemeldingen om at de konstitusjonelle forbeholdene var oppfylt.

Hurtigrutesaken

«I en dom avsagt i dag, opprettholdt EFTA-domstolen et vedtak fattet av EFTAs overvåkningsorgan ("ESA") om at en kontrakt mellom staten og Hurtigruten ASA utgjør ulovlig statsstøtte som er uforenlig med EØS-avtalen» står det i [pressemeldingen](#) fra EFTA-domstolen den 8. oktober. I en kommentar til NRK sier Hurtigruten ASA at [de er skuffet over EFTA-domstolens avgjørelse](#). ESA sier på sin side at de er fornøyd med dommen, men understreker samtidig at det bare er deler av den ekstra kompensasjonen som er ulovlig. Dommen er blitt [kritisert i flere medier](#), ikke bare på grunn av utfallet, men fordi dommerne så bort fra deler av Hurtigrutens bevismateriale. Domstolens språk er engelsk, og domstolen kunne derfor [ikke ta hensyn til bevisførsel som forelå på norsk](#).

Bakgrunnen for EFTA-domstolens avgjørelse er at Staten ved Samferdselsdepartementet besluttet å ta Hurtigrutesaken til domstolen 29. august i fjor, etter et vedtak fattet av ESA. ESA mente at ekstrabetalingen til Hurtigruten i 2008 for kjøp av transporttjenester mellom Bergen og Kirkenes ikke var i samsvar med EØS-reglene for statsstøtte. [Samferdselsdepartementet](#)

[mente derimot at det ikke forelå brudd på regelverket](#) og pekte samtidig på det de mente var prosessuelle feil hos ESA. Daværende konsernsjef i Hurtigruten ASA, Olav Fjell [sa til NTB](#) i fjor at: «Hvis vi ikke hadde fått denne tilleggsavtalen med staten, hadde det ikke vært noe Hurtigruten i dag. Avtalen var helt avgjørende for at vi fikk tillit fra banker og eiere til å kunne fortsette».

Den omstridte avtalen mellom Staten og Hurtigruten ble undertegnet i 2004 og gjaldt godsfrakt og distansepassasjerer. I 2008 var Hurtigruten i en økonomisk krise, og [regjeringen foreslo en tilleggsbevilgning](#) på 125 millioner kroner. Dette var en kompensasjon for betaling av NOx-avgift, innbetaling til NOx-fondet og en generell kompensasjon på grunn av selskapets vanskelige økonomiske situasjon. Samferdselsdepartementet godkjente at ett skip kunne tas ut av kyststruten for en periode uten at godtgjørelsen fra staten ble redusert. [ESA mener deler av beløpet har gått til å subsidiere turisttransport.](#)

Det ble inngått en ny avtale mellom staten og Hurtigruten for perioden 2013-2019, som [ESA godkjente](#) den 29. juli i fjor. De avviste med dette samtidig en klage på anbudsprosessen. Klageren mente at norske myndigheter skulle ha delt anbudet opp i mindre deler, slik at små- og mellomstore selskap kunne hatt mulighet til å vinne deler av anbudet. ESA gir staten medhold i at anbudet kunne formuleres på den måten det ble gjort. Klageren fikk heller ikke medhold i at kontrakten skulle være ugyldig fordi det ikke var satt miljøkrav til båtene.

Utenriksministeren redegjorde kort for Hurtigrutesaken under [Europautvalgets møte](#) den 16. september i fjor.

Innstilling om HMS på sokkelen fra industri-, energi- og forskningskomiteen (ITRE)

ITRE vedtok 9. oktober innstilling om nytt EU regelverk for sikkerhet for olje- og gassvirksomhet til havs.

- ITRE ønsker direktiv og ikke forordning
- ITRE går ikke inn for stopp i all aktivitet i Arktis, men understreker behovet for høyt sikkerhetsnivå også i Arktis
- ITRE ber Kommisjonen legge fram rapport om hvordan en kan sikre at EU-selskap følger de nye reglene også i tredjeland
- Plenumsbehandling er foreløpig planlagt i desember

Se [Brusselbrev fra Per S. Nestande](#) for mer informasjon.

Innstillingen fra ITRE skal nå drøftes med Rådet, hvor det også har vært uttalt et ønske om direktiv framfor forordning. [Energikommisær Günther Oettinger](#) har tidligere signalisert at Europakommisjonen kan være fleksible til valg av juridisk form.

Utenriksminister uttalte i sin europapolitiske redegjørelse til Stortinget 8. mai i år at Kommisjonens forslag til forordning ikke er EØS-relevant. I vår [informasjonspakke](#) til debatten om redegjørelsen drøftet vi at det ikke nødvendigvis er åpenbart, og at regjeringens holdning vil kunne bli utfordret. Dersom det nye regelverket likevel må implementeres i norsk lovverk, vil konsekvensene bli mindre dersom EU vedtar et direktiv framfor en forordning.

Vurdering av EØS-relevans – regelverket på energiområdet

I regjeringens melding om EØS-avtalen ([Meld. St. 5 \(2012-13\)](#)) er handlingsrommet og vurdering av EØS-relevans et sentralt tema. Regelverket på energiområdet brukes som eksempel i flere sammenhenger:

- EØS-avtalens saklige virkeområde:
Det vises til inngåelse av EØS-avtalen og St.prp. nr. 100 (1991-92), som sier at EØS-avtalen ikke innebærer at det legges opp til en felles energipolitikk. Energiforsynings-sikkerhet har derfor vært vurdert som å falle utenfor EØS-avtalen. Imidlertid stiller det seg annerledes dersom rettsakten griper inn i det indre markedets funksjon.
- EØS-avtalens geografiske virkeområde:
Regjeringen slår fast at EØS-avtalen ikke omfatter økonomisk sone, kontinentalsokkel eller det åpne hav. Det presiseres at utvidet geografisk anvendelse på enkelte rettsakter ikke endrer Norges prinsipielle forståelse. Havstrategidirektivet brukes som eksempel, men dette er også aktuelt i forbindelse med forslaget til forordning om HMS på sokkel-len.
- Utfordringer i vurdering av EØS-relevans:
EU vedtar i økende grad rettsakter som faller delvis innenfor og delvis utenfor EØS-avtalen. Regjeringen ser spesielt på Lisboa-traktatens artikkel 194 om en helhetlig europeisk energipolitikk, hvor EU har fått utvidet fullmakt når det gjelder energiforsyningssikkerhet, infrastruktur og energieffektivitet. Regjeringen skriver: «Det vil trolig vedtas flere rettsakter som er ment å ivareta flere formål, der ett kan falle utenfor EØS-avtalens virkeområde (slik som forsyningssikkerhet), mens andre faller innenfor (slik som å sikre energimarkedets funksjon)».

Ifølge meldingen er energi blant de områder som vil bli viet særlig oppmerksomhet i tiden fremover. Se eget delkapittel om [de norske prioriteringene på energiområdet](#).

Andre energisaker

Innsyn i energiavtaler med tredjeland

Ifølge [Europakommisjonen](#) er EU verdens største [energiimportør](#). EU importerer 80 prosent av olje og 60 prosent av gass. Russland, Norge og Algerie dekker 85 prosent av EUs import av naturgass, og nær 50 prosent av importen av olje. OPEC-landene dekker om lag 36 prosent av oljeimporten. Kommisjonen legger vekt på at EU er sårbar for utviklingen i eksportørlandene. Kommisjonen mener at medlemslandene må samarbeide om å møte disse utfordringene. Rådet og Europaparlamentet har nå godtatt en strategi for å øke innsynet i energiavtaler mellom medlemslandene og tredjeland, bistå i å koordinere felles stilling overfor samarbeidsland og internasjonale organisasjoner og fremme helhetlig samarbeid med viktige tredjeland. Dersom ett av medlemslandene ønsker det, kan Europakommisjonen delta i forhandlingene som observatør.

Forslaget til «Vedtak om en mekanisme for informasjonsutveksling om energiavtaler mellom medlemsstater og tredjeland» er nå vedtatt av [Parlamentet](#) og [Rådet](#). [De nye reglene](#) går ikke så langt som Kommisjonen foreslo, og medlemslandene kan selv definere hvilke deler av avtalene som er konfidensielle, og selv be om bistand fra Kommisjonen. Kommisjonen skal ikke ha noen forhåndsgodkjenning av nye avtaler. Medlemslandene skal sende alle eksisterende

bilaterale avtaler til Kommisjonen, som i løpet av 9 måneder skal ha vurdert om avtalen er i tråd med EUs lovverk.

[Kommisjonen](#) fastslår at Norge er en viktig samarbeidspartner og at det er mulig å videreutvikle dette samarbeidet.

Utvikling av smarte byer

Om lag $\frac{3}{4}$ av EUs befolkning bor i byer og forbruker om lag 70 prosent av EUs energi. Trafikkøer koster EU om lag 1 prosent av BNP per år. I juli 2012 satte Europakommisjonen i gang samarbeidsprosjektet «[Smart Cities and Communities European Innovation Partnership](#)» (SCC) for å fremme utviklingen av ny teknologi og nye løsninger. Forskningsressursene som skal brukes på energi, transport og IKT skal konsentreres til noen få demonstrasjonsprosjekt. Bare i 2013 skal EU bruke € 365 millioner på slike demonstrasjonsprosjekter. Høy økonomisk og teknologisk risiko, begrenser mulighetene for å gjøre slik satsinger. Med SCC ønsker Kommisjonen å etablere strategisk samarbeid mellom industriaktører og byer i EU for å utvikle framtidens byer og infrastruktur.

Gassledning mellom Europa og Aserbajdsjan

[EU](#) ønsker å redusere sin avhengighet av russisk gass. Russland leverer 30 prosent av all naturgass til EU, og 100 prosent i 6 av medlemslandene.

Statoil er involvert både i *Shah Deniz II*-feltet i det Kaspiske hav hvor gassen kommer fra, og i det ene av to konkurrerende ledningsalternativ. I løpet av sommeren 2012 ble det avklart at konkurransen står mellom [Trans-Adriatic Pipeline](#) (TAP) - en sørlig gassledning fra Tyrkia via Hellas, Albania og Italia, og *Nabucco West* - en nordlig ledning fra Tyrkia via Bulgaria, Romania, Ungarn og Østerrike.

Alternative gassledninger fra Shah Deniz II i Kaspiske hav til EU via Tyrkia

Kilde: [BP](#)

Statoil har 42,5 prosent eierandel i TAP, og 25,5 prosent andel i Shah Deniz II. Shah Deniz 11 er Aserbajdsjans største gassfelt, og vil produsere 16 bcm/år. Begge gassledningene vil kobles til [Trans-Anatolia Pipeline](#) (Tanap) som krysser Tyrkia. Det er ventet at Shah Deniz II konsortiet vil avgjøre hvilket alternativ de vil satse på i løpet første halvår 2013. Konsortiet ledes av [BP](#), som også har en eierandel på 25,5 prosent. Europakommisjonen har uttrykt tilfredshet med at både [TAP](#) og [Nabucco West](#) er pekt ut som de to alternativene.

CCS i Tyskland

Etter langvarig debatt i Tyskland har [Forbundsdagen](#) og Forbundsrådet vedtatt en lov om forsøk med CCS i Tyskland. Dermed skal [direktiv 2009/31/EF](#) om geologisk lagring av CO₂ være implementert i tysk lov. Forbundsdagen ønsket å tillate en årlig lagringskapasitet på 3 millioner tonn CO₂, og en total lagerkapasitet på 8 millioner tonn CO₂. Dette ble nedstemt av Forbundsrådet. Det vedtatte kompromisset tillater en årlig kapasitet på 1,3 millioner tonn CO₂ og en total kapasitet på 4 millioner tonn.

Operatørene av testanleggene for lagring av CO₂ har fått utvidet sitt ansvar til 40 år etter stengning. De føderale statene kan bestemme hvor det kan etableres CCS-pilotprosjekt og hvor det ikke kan etableres slike prosjekt. Når de fatter slike vedtak, må delstatene vurdere de lokale, geologiske egenskapene opp mot andre samfunnshensyn. Flere delstater, bl.a. Schleswig-Holstein og Niedersachsen, har vært klare motstandere av å lagre CO₂, og det er derfor fortsatt uklart hvorvidt det faktisk vil bli igangsatt forsøk med CCS i Tyskland.

Stresstest av kjernekraftverk

[Europakommisjonen](#) fastslår at kjernekraftverkene i Europa har høy sikkerhet. Det er ikke nødvendig å stenge noen av kraftverkene, men det bør gjennomføres sikkerhetstiltak ved nesten alle kjernekraftverkene. Undersøkelsene viser at ikke alle standarder fra det internasjonale atomenergibyrået IAEA og at internasjonal best praksis er innført i alle medlemslandene. Kommisjonen vil etterse om anbefalingene blir fulgt opp, og vil foreslå lovendringer for å øke kjernekraftsikkerheten i EU.

Skifergass

Europakommisjonen har fått [utredet](#) hvilke konsekvenser skifergass har på energimarkedet, utslippet av drivhusgasser og på helse og miljø. Utredningene slår fast at skifergass i USA har bidratt til å øke tilgangen på flytende gass, og at det har innvirkning på gassprisene i EU.

Skifergass produsert i EU vil ha høyere utslipp av drivhusgasser enn konvensjonell naturgass produsert i EU. Derimot kan skifergass medføre lavere utslipp av drivhusgasser enn import av naturgass fra tredjeland, på grunn av utslippene fra langtransporten uansett om det skjer via rørledning eller som LNG.

Utvinning av skifergass har større negativ miljøeffekt enn konvensjonell gassutvinning. Risikoen for forurensning av overflate- og grunnvann, luftforurensning, støyproblemer, uttømming av vannressurser, økt arealbruk, reduksjon i biodiversitet og negative effekter av økt trafikk, blir vurdert å være høy ved utvinning av skifergass.

Polen har store ambisjoner innen skifergass, og [regjeringen](#) vil legge fram et forslag til ny lov om skifergass i neste uke. Loven må deretter vedtas av parlamentet. Det har tidligere blitt anslått at Polen har skifergassreserver tilsvarende 5,3 billioner m³, nok til å dekke innenlandsk behov i 300 år. Den polske regjeringen ser dette både som en stor inntektsmulighet og som en mulighet til å bli mindre avhengig av import av russisk gass. Polens [utenriksminister](#) uttalte i 2010 at Polen om 10-15 år kunne bli et nytt Norge. Den gryende «skifergass-bonanzaen» har møtt diverse motbør etter det. [Exxon Mobil](#) har besluttet å trekke seg ut av skifergassproduksjon i Polen etter to negative prøveboringer, og Polens geologiske gassreserver blir nå anslått til å være 90 prosent lavere enn opprinnelige anslag, mellom 346-768 milliarder m³. Polens finansminister er likevel optimist. Han mener Exxon Mobil har trukket seg ut, for heller å konsentrere seg om ny oljeboring i Sibir sammen med det russiske oljeselskapet Rosneft, og

selv om gassreservene er lavere vil de fortsatt gjøre Polen mye mindre avhengig av russisk gass.

[Regjeringen](#) i Storbritannia ser også positivt på mulighetene for utvinning av skifer-gass. I sin tale under det konservative partiets årskonferanse, var finansminister George Osborne positiv til både investeringer i fornybar energi og i skifer-gass. Regjeringen har sendt ut et forslag til skatteregime for skifer-gass på høring. Liberaldemokratene i regjeringen er derimot mer skeptiske til skifer-gass.

Ifølge Financial Times har [Frankrike, Bulgaria og Romania](#) vedtatt moratorium mot utvinning av skifer-gass med henvisning til mulige miljøkonsekvenser.

Foreløpig er ikke [europeisk skifer-gass](#) noen suksesshistorie. Shell fant ikke drivverdige funn i Sverige, testboring i Storbritannia har blitt stoppet da det førte til små jordskjelv, miljøkrav har stoppet utvinning i Østerrike, i Ungarn var det for mye vann i skiferformasjonene, og i Norge ligger skiferen for høyt opp, slik at det ikke er tilstrekkelig trykk.

Biodrivstoff

[Tyske forskere](#) mener å dokumentere at europeisk produsert biodiesel ikke innfrir EUs kriterier for bærekraftig bioenergi. EUs direktiv om fornybar energi, fastsetter at produksjon og bruk av biodrivstoff skal medføre minst 35 prosent lavere utslipp av drivhusgasser enn fossilt drivstoff. I 2017 skal kravet økes til 50 prosent. Ifølge de tyske forskerne var det bare 2 av 10 tester av lokalt produsert biodiesel, som innfridde kravet om 35 prosent lavere utslipp. De fleste var under 30 prosent.

I tillegg argumenterer FN for at biodrivstoff fører til matmangel og økte matpriser. Det er frykt for at målet om mer biodrivstoff i USA og EU kan føre til ny matkrise. Verdens største matvareprodusent Nestlé argumenterer for at bruk av mat til biodrivstoff må opphøre. Selskapet hevder at nesten halvparten av maisavlingen i USA og 60 prosent av rapsoljen i EU blir brukt til å produsere biodrivstoff. Selskapet mener matvareprisene i økende grad er utsatt for svingninger og følger i større og større grad oljeprisene.

Ifølge EUs direktiv om fornybar energi skal fornybar energi utgjøre en andel på 10 prosent innen transportsektoren i alle medlemslandene innen 2020. Direktivet skal samtidig sikre at bruken av biodrivstoff skal være bærekraftig og sikre vesentlig netto-reduksjon i utslippet av drivhusgasser uten negative effekter for biodiversitet og arealbruk.

Det er ventet at Europakommisjonen vil legge fram forslag til nye bærekraftighetskrav til biodrivstoff i løpet av 2012. [Kommisjonen](#) vil også legge fram forslag at matbasert biodrivstoff skal utgjøre maksimum 5 prosent av drivstofforbruket i transportsektoren.

